Pete Miklós

Elszaporodó vagyon elleni bűncselekmények – növekvő bűnözés vagy növekvő infláció?

I. Bevezetés

2026. március 31-én megjelent a Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb, 2025. évi bűnözést tárgyaló kimutatása. A KSH táblázatban, évenkénti és bűncselekmények szerinti bontásban mutatja be a hazánkban regisztrált bűncselekmények számának évenkénti alakulását.[1] A Statisztikai Hivatalnak a Belügyminisztérium és a Legfőbb Ügyészség adatai alapján készített éves kimutatásai lényegében az egyetlen olyan adatbázis, amelyből a kutatók széles körű, a hazai bűnözés egészére kiterjedő információkat kaphatnak viszonylag nagy időtávra vonatkozóan. Éppen ezért a friss statisztikákat a bűnözéssel foglalkozó hazai kutatók kiemelt érdeklődéssel figyelik.

A legújabb jelentésből kiolvasható, hogy a regisztrált bűncselekmények száma 2024-ben jelentősen nőtt: míg 2021-ben 154 012, 2022-ben 167 774, 2023-ban pedig 178 172 bűncselekményt regisztráltak, addig ez a szám 2024-ben már 233 470 volt, majd 2025-ben csökkent, 186 837-re. A 2024-es szám a 2023-as adathoz képest kiugró, 31%-os növekedést jelentett. Ha a táblázatot részletesebben megvizsgáljuk, azt látjuk, hogy a bűncselekmények többségének (pl. élet és testi épség elleni, közlekedéssel kapcsolatos, nemi erkölcs elleni vagy kábítószeres bűncselekmények) regisztrált száma stagnáló tendenciát mutatott a korábbi évi eredményekhez képest (ugyanakkor kisebb növekedéseket tapasztalhatunk egyes bűncselekménycsoportokban, ezek indokolják az 1. táblázat „Egyéb” oszlopának magasabb voltát). Van azonban egy bűncselekménycsoport, amely kiugróan magas adatokat mutat: a lopás és a csalás bűncselekményi tényállásai.

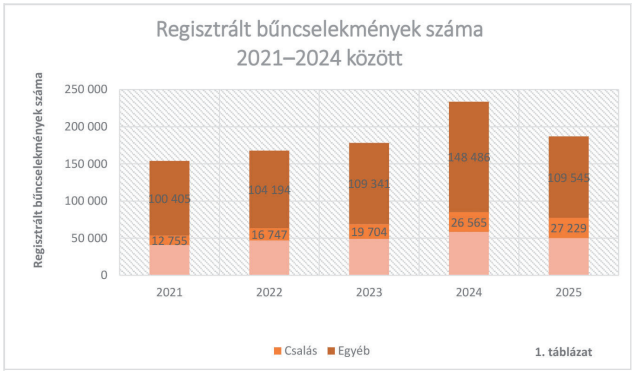

1. grafikon

A lopás és a csalás a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) XXXVI. fejezetében található bűncselekményi tényállások (ezért az egyszerűség kedvéért a továbbiakban: vagyon elleni bűncselekmények – valójában a Btk. XXXVI. fejezetében található a táblázatban ugyancsak szereplő sikkasztás és rongálás is, de ezeket most eltérő kriminológiai jellegük miatt nem sorolom ide). A tárgyalt vagyon elleni bűncselekményekben a kriminológia síkján közös, hogy az elkövető haszonszerzési szándékkal követi el úgy, hogy azzal másnak vagyoni hátrányt okoz. A jogi szabályozás síkján pedig az a közös e bűncselekményekben (Btk. 370. § és 373. §), hogy létezik egy szabálysértési párjuk, a tulajdon elleni szabálysértés tényállása, amely a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabstv.) 177. § (1) bekezdés a) és b) pontjai alatt található. Aki a lopást vagy a csalást ötvenezer forintot meg nem haladó értékre követi el, szabálysértést követ el, az ily módon elkövetett büntetendő cselekmények így nem szerepelnek a regisztrált bűncselekmények között.

A vagyon elleni bűncselekmények egyre növekvő tendenciáját nézve, kétféle magyarázat tűnik kézenfekvőnek.

Az egyik elmélet szerint a vagyon elleni bűncselekmények száma a valóságban nem nőtt számottevően, a statisztikákban tapasztalható eltérés oka pedig az, hogy az infláció hatására azoknak a dolgoknak is megnőtt az értéke, amelyekre a csa-

A szerző Debreceni Egyetem Marton Géza Doktori Iskola PhD-hallgató

1 KSH: Regisztrált bűncselekmények (2009–2025), https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0003.html, letöltés: 2026. 03. 31.

lásokat és lopásokat elkövetik (vagyis az infláció közvetlenül befolyásolja a regisztrált bűncselekmények számát). Például egy használt kerékpár értéke ma már jóval könnyebben esik az ötvenezer forintos értékhatár fölé, mint négy évvel ezelőtt. Ennek következtében a vagyon elleni bűncselekmények egy részét „korábban is elkövették", csakhogy korábban ezek pusztán szabálysértésnek minősültek, így nem szerepelhettek a regisztrált bűncselekmények között.

A vagyon elleni bűncselekmények esetében a szabálysértési értékhatár már 2013 óta változatlanul 50 000 forint, annak ellenére, hogy az 1990. évi szinthez viszonyítva 2012-ben még csak 1188,6 százalékkal, 2025-ben pedig már 2085,4 százalékkal volt magasabb a KSH által számított fogyasztóiár-index.[2] Így nem alaptalan azt feltételezni, hogy a regisztrált bűncselekmények száma érdemben nem nőtt, ellenben a szabálysértési törvényben meghatározott értékhatár fölött elszállt az idő és az infláció, ezért a Btk. a büntetőjogi védelmet már az aránytalanul kis értékű vagyontárgyakra is kiterjeszti (ez felveti a „büntetőjog mint *ultima ratio* eszköz" alapelvének sérelmét).

A másik magyarázat szerint a növekvő infláció legfeljebb részben játszik közre a bűncselekmények egyre növekvő számát illetően és a vagyon elleni bűnözés a valóságban is növekszik. Az infláció legtöbbször nem önmagában jelenik meg, hanem azt valamilyen nagyobb gazdasági válság idézi elő (ilyen volt az 1990-es évek elején, a 2008-ban és a 2021. után megfigyelhető inflációs hullám). Az inflációt, vagyis a pénz értéktelenedését a jegybank túlzott pénznyomtatása idézi elő. Ezt a módszert az államok jellemzően az adósságok vagy a költségvetési hiány csökkentésére veszik igénybe, utóbbi jelenségek pedig gyakran jelentkeznek gazdasági válságok idején. A gazdasági válságok olykor – ahogyan az a rendszerváltás után is történt – a társadalom értékválságával és elszegényedésével párosulnak, ami egy igen kriminogén tényező.

Ezért a hipotézist a következő módon fogalmazom meg:

A regisztrált lopás és csalás bűncselekmények száma az infláció növekedésének köszönhető, azzal egyenesen arányos tendenciát mutat.

Az első elmélet megerősítése vagy cáfolása céljából megvizsgálom az elmúlt évek inflációs mutatóit és a szabálysértések alakulását.

A második elmélet – amely lényegében az első cáfolata – vizsgálata során végigveszem azokat a kriminológiai elméleteket, amelyek a jelenlegi társadalmi-gazdasági viszonyok között elfogadható magyarázatot adhatnak a vagyon elleni bűnözés növekedésére. Magyarázatul szolgálhat Mayer XIX. századi kutatása a búzaárak és a vagyon elleni bűnözés összefüggéseiről, Engels nézetei a szegénység és bűnözés kapcsolatáról vagy Gary S. Becker racionális döntés elmélete, aki a bűnözőre is mint *homo oeconomicus*ra tekint, aki a bűnelkövetés előtt mérlegeli a várható költségeket és hasznokat.

Előfordulhat azonban, hogy ezek az elméletek sem tudják megválaszolni, miért növekedett nagymértékben a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények száma. Egy kriminálstatisztikán alapuló kutatás során számolni kell azzal, hogy az „építmény alapjai", maguk a statisztikai adatok sem tükrözik tökéletesen a valóságot, vagyis lehetnek eltérések a bűnözés valósága és a rendelkezésre álló adatok között. Ezért végezetül áttekintem azokat a tényezőket, amelyek miatt eltérés lehet a bűnözés tényleges mértéke és a bűnözésről rendelkezésünkre álló adatok között.

II. Jogszabályi háttér – a Btk. és a Szabs.tv. vizsgált rendelkezései

A Btk. 370. §-a tartalmazza a lopás, 373. §-a pedig a csalás tényállását. A tényállások (2) bekezdései rögzítik, hogy a lopás vagy a csalás bűncselekményének minimális értékhatára a „kisebb érték", ami a Btk. záró részében található 459. § (5) bekezdése értelmében ötvenezer-egy és ötszázezer forint közötti érték.

A Szabs.tv. 177. §-a tartalmazza a tulajdon elleni szabálysértés tényállását, amelynek (1) bekezdés a) pontja rögzíti az ötvenezer forintot meg nem haladó értékre elkövetett lopást, b) pontja pedig az ötvenezer forintot meg nem haladó kárt okozó csalást.

A Btk. 462. § (2) bekezdése az egyértelműség kedvéért úgy rendelkezik, hogy „Nem bűncselekmény, hanem szabálysértés valósul meg, ha *a)* a rongálást és a csalást ötvenezer forintot meg nem haladó kárt okozva, *b)* a lopást, a sikkasztást és a jogtalan elsajátítást ötvenezer forintot meg nem haladó értékre […] követik el.

A Szabs.tv. 2012. április 15-én, az új Btk. pedig 2013. július 1-jén lépett hatályba. Ezt megelőzően, 2012. április 14. napjáig a régi Szabs. tv., vagyis a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény rendelkezett a tulajdon elleni szabálysértésekről, a szabálysértési értékhatár e bűncselekmények tekintetében 20 000 forint volt. E rendelkezés 2007. június 1-jén lépett hatályba, előtte a régi Szabs.tv. 10 000 forintban határozta meg a szabálysértési értékhatárt.

III. Bűnügyi statisztikák és az infláció

Ha az infláció valóban hatással van a büntetendő cselekmények (szabálysértések vagy bűncselekmények) minősülésére, akkor feltételezhetjük, hogy az infláció növekedésével együtt nő a regisztrált vagyon elleni bűncselekmények száma is. Hiszen, ha a szabálysértési értékhatárt egy fix összegben állapítja meg a jogalkotó, akkor az egyre növekedő infláció hatására folyamatosan nő azon vagyontárgyak értéke is, amelyekre nézve a lopást rendszerint elkövetik.

Az alábbi táblázat oszlopai a 2004 és 2025 között regisztrált lopás bűncselekmények számát mutatják (e körben azért csak a lopással foglalkozom, mert a csalásokra vonatkozóan csak szűkebb időintervallumra vonatkozóan érhetőek el adatok), míg a narancssárga vonal azt szemlélteti, hogy az 1990. évi árszinthez (=100%) képest összesítve hány százalékkal nőtt

2 KSH: Fogyasztói árindex, 1990. évi bázison, A lakosság által vásárolt termékek, szolgáltatások, https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp?wcf69804d26=x, letöltés: 2026. 03. 28.

a kiadási fő csoportok (élelmiszerek, szeszes italok és dohányáruk, ruházkodási cikkek, tartós fogyasztási cikkek, háztartási energia, üzemanyag és egyéb cikkek, szolgáltatások) ára.[3]

Fontos megjegyezni, hogy a szabálysértési értékhatár 2007. június 1-ig 10 000 forint, 2007. június 1. és 2013. július 1. között 20 000 forint volt, 2013. július 1-től pedig 50 000 forint, a táblázatban ezeket az éveket (oszlopokat) sötétebb színnel emeltem ki.

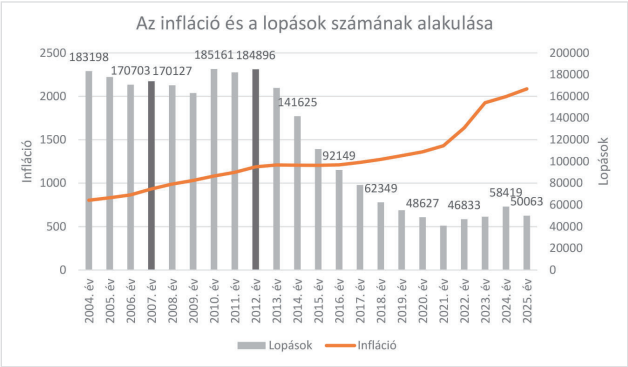

2. grafikon

A táblázat alapján kirajzolódik, hogy a regisztrált lopás bűncselekmények száma a 2008-as világgazdasági válságot követő néhány évben nőtt, majd 2012-től 2021-ig folyamatosan csökkenő tendenciát mutatott, annak ellenére, hogy az infláció évről évre – mérsékelten ugyan, de – fokozatosan növekedett (a csökkenésben vélhetően közrejátszott a lopás szabálysértési értékhatárának 2012-es felemelése és később, a 2021-es mélyponton a koronavírus-járvány).

2021 után már nem mondható mérsékeltnek az infláció növekedése: a KSH összesített fogyasztóiár-indexe szerint a 2021-es érték a maga 105,1%-ával már magasabb volt a korábbi években megszokotthoz képest, azonban az igazán nagy ugrás csak ezután következett: a fogyasztóiár-index 2022-ben 114,5%, 2023-ban pedig már 117,6% volt, majd 2024-ben mérséklődött 103,7%-ra, hogy aztán 2025-ben 104,4%-kal lényegében stagnáljon.[4] Ebben – a 2021 utáni időszakban – az infláció mértéke mellett látványosan megugrott a regisztrált lopások száma is: a 2021. évi – vélhetően részben a koronavírus-járvány miatt bevezetett korlátozások miatti – mélyponton 40 852 lopás bűncselekményt regisztráltak, míg 2024-ben már 58 419 lopást. 2025-ben a lopások száma 50 063-ra csökkent, hasonlóan az inflációhoz, amely immáron tartósan mérséklődött.

Meglepő módon a szabálysértési értékhatár 2007-es megemelése nem produkált kiugróan alacsony adatokat a rá következő években. Ennek oka lehetett, hogy a 2008 utáni világgazdasági válság amúgy is megnövelte a vagyon elleni bűncselekmények számát, ezért a szabálysértési értékhatár indukálta csökkenés nem látszik meg a statisztikai adatokon (megjegyzem, hogy 2007-ben duplájára emelkedett a szabálysértési értékhatár, 10 000-ről 20 000 forintra). A jogalkotó 2012-ben jelentősebb mértékben emelte meg a szabálysértési értékhatárt, 20 000-ről 50 000 forintra, ez már jobban meglátszott a rá következő évek statisztikáján, ám itt is megjegyezhető, hogy a 2013-as csökkenés nemcsak az értékhatár emelésének tudható be, hanem egy hosszabb csökkenő tendencia részeként is értelmezhető. Kó József 2006-ban leírt tapasztalatai alapján a hasonló értékhatár-emelések jellemzően a bűncselekmények 5–10%-os csökkenésével járnak.[5]

Triviális ugyan, de meg kell említeni, hogy a regisztrált lopások számának alakulását nemcsak az infláció mértéke befolyásolhatja, hanem különböző mértékben számos egyéb változó is. Így a már említett gazdasági válságok, mint például a 2008-as világgazdasági válság vagy a 2020-as évek koronavírus-járványa. A 2010-es évek közepétől a koronavírus-járványig tapasztalható (hazánk GDP-ben mért gazdasági teljesítményét nézve) viszonylag stabil gazdasági fejlődés és ezzel párhuzamosan a munkanélküliség csökkenése pedig vélhetően hatott a vizsgált vagyon elleni bűncselekmények számára, azt pozitív, csökkenő irányba terelte.

IV.
A tulajdon elleni szabálysértések számának vizsgálata

Ha azt feltételezzük, hogy bár a bűncselekmények száma az infláció következtében és a 2012 óta változatlan szabálysértési értékhatár miatt nőtt, a vagyon elleni büntetendő cselekmények (vagyis a lopás bűncselekmények, a csalás bűncselekmények és a tulajdon elleni szabálysértések [lopással és csalással kapcsolatos pontjai] összesített) száma viszont számottevően nem változott, akkor annak egyenes következménye, hogy a bűncselekmények körében tapasztalható többlet a tulajdon elleni szabálysértések számának rovására jelentkezik, vagyis a tulajdon elleni szabálysértések számában csökkenést kellene felfedeznünk.

Ez persze csak akkor lenne teljesen helytálló és a statisztikákban kifogástalanul kimutatható, ha a vagyon elleni bűnözés mértéke évekig ugyanakkora lenne és a bűncselekmények számára ható egyetlen változó az infláció lenne – ennél pedig mi sem áll távolabb a valóságtól. Ennek ellenére mégis érdemes elvégezni ezt a vizsgálatot. Egyrészt, mert más alkalmasabb eszköz nem áll rendelkezésünkre; másrészt, mert tendenciákra mégis lehet következtetni belőle. Megjegyzendő, hogy

3 Az adatok forrása: inflációra vonatkozó adatok: KSH: Fogyasztói árindex, 1990. évi bázison, A lakosság által vásárolt termékek, szolgáltatások, https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp?wcf69804d26=x, letöltés: 2026. 03. 28. regisztrált lopás bűncselekményekre vonatkozó adatok: Legfőbb Ügyészség: Tájékoztató a bűnözés 2023. évi adatairól, Budapest, 2024, https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2016/02/tajekoztato-a-bunozes-2023.-evi-adatairol-1.pdf, letöltés: 2026. 03. 28.

4 A fogyasztóiár-index az előző év azonos időszakához képest (100%) bekövetkezett drágulást mutatja.
„A fogyasztóiár-index a háztartások (lakosság) által a saját felhasználásra vásárolt termékek és szolgáltatások időben bekövetkező (átlagos) árváltozását méri. Részben módszertani, részben technikai okokból bizonyos vásárlások – pl. ingatlan –, illetve egyes szolgáltatások (természetbeni juttatások) nem szerepelnek a fogyasztóiár-indexben."
KSH: A fogyasztóiár-index fogyasztási fő csoportok szerint, és a nyugdíjas fogyasztóiár-index, havonta, https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0002.html, letöltés: 2026. 03. 28.

5 Kó József: Vagyon elleni bűncselekmények, in: Gönczöl K. – Kerezsi K. – Korinek L. – Lévay M. (szerk.): *Kriminológia – szakkriminológia*, Complex, 2006, 342.

a bűnügyi statisztikák sosem „vegytiszták”, azokra mindig számtalan – a későbbiekben tárgyalt – változó van hatással, a kriminológusnak pedig azokat mindig fenntartással, a körülmények figyelembevételével kell kezelnie és leginkább tendenciákra következtethet belőle.

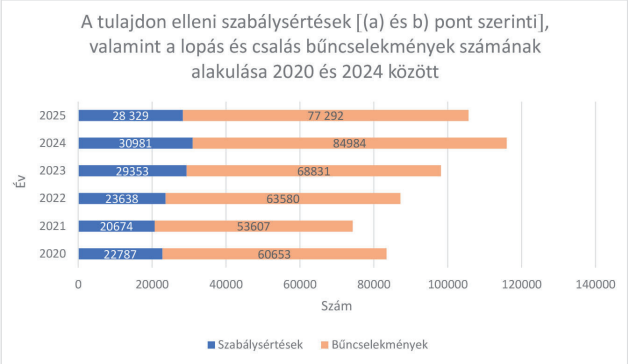

3. grafikon

A grafikonon kék színnel látható a tulajdon elleni szabálysértések száma, narancssárgával pedig a lopás és csalás bűncselekmények száma a 2020 és 2025 közti időszakban. A grafikonból kitűnik, hogy az utóbbi évek során a vagyon elleni bűncselekmények száma látványosan emelkedett, a 2021-es 53 607-ről fokozatosan a 2024-es 84 984-ig, majd némileg konszolidálódott a 2025-ös 77 292-ig. Mindeközben a szabálysértések száma is nőtt, a 2021-es 20 674-ről a 2024-es 30 981-ig, majd csökkent valamelyest a 2025-ös 28 329-ig. Három év alatt (2021–2024) a szabálysértések száma kb. 1,49-szeresére nőtt, míg a bűncselekmények száma kb. 1,59-szeresére, tehát valamivel nagyobb volt a növekedés az – amúgy is nagyobb számú – bűncselekmények esetében.

Ha a szabálysértések és a bűncselekmények egymáshoz viszonyított arányát nézzük, azt látjuk, hogy nem volt nagyobb kilengés egyik évben sem, a szabálysértések száma folyamatosan az összesített szám 25–30%-a körül mozgott:

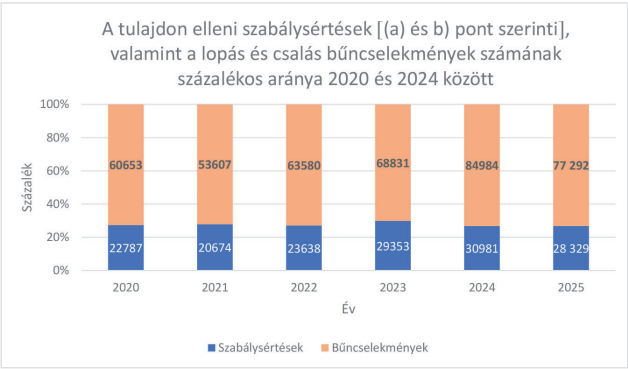

4. grafikon

Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az utóbbi, különösen nagy inflációval terhelt években mind a szabálysértések, mind a bűncselekmények száma jelentősen nőtt, azonban nem volt tapasztalható a büntetendő cselekmények arányának jelentős, tendenciózus eltolódása a szabálysértések felé: a bűncselekmények és a szabálysértések száma nagyjából hasonló mértékben növekedett (kivéve talán a 2024-es, valamivel nagyobb eltolódást).

E tekintetben tehát úgy tűnik, hogy a szabálysértési értékhatár merevsége nem eredményezhette önmagában a vagyon elleni bűncselekmények növekedését. Továbbra is fennáll azonban a kérdés, hogy akkor vajon mi vezetett a vagyon elleni bűncselekmények számának utóbbi években tapasztalt kiugró növekedéséhez? E kérdés körüljárása érdekében lentebb áttekintek néhány, a tárgyalt témával kapcsolatos kriminológiai elméletet.

V.
A vagyon elleni bűncselekményekre vonatkozó kriminológiai elméletek

Az infláció bűnözésre gyakorolt hatásának vizsgálata során nem mehetünk el a bűnözés és a gazdasági válságok közt fennálló kapcsolat mellett sem. Kó József a pénzromlás és a gazdasági válságok kapcsán úgy fogalmaz, hogy a vagyon elleni bűncselekmények statisztikai mutatóit „a pénzügyi helyzet, az árindex alakulása közvetlenül, míg a szociális körülmények változása és a bűncselekményeket lehetővé tevő okok és alkalmak sokasodása közvetett módon befolyásolta.”[6]

A hirtelen bekövetkező, magas infláció gyakran gazdasági válságok velejárója, mivel fiskális nyomás esetén az állam közvetve ösztönözheti a központi bankot, hogy laza monetáris politikát folytasson és növelje a pénzkínálatot. Az ebből fakadó infláció – még ha nominálisan nem is azonnal érzékelhető – reálértelemben csökkenti a lakosság vásárlóerejét, különösen a rögzített jövedelmű csoportok esetében. Ez végső soron a társadalom széles rétegeinek relatív elszegényedéséhez vezethet. Ezen hatások tükrében indokolt lehet az infláció és a bűnözés kapcsolatának elemzése során a gazdasági válságokra vonatkozó kriminológiai nézőpontok vizsgálata is.

A gazdasági válságok bűnözésre gyakorolt hatását már régóta vizsgálják tudományos igénnyel. Klasszikusnak számít Georg von Mayer 19. század közepén végzett kutatása, amely során összefüggést mutatott ki a gabonaárak változása és a bűnözési statisztikák alakulása között. Úgy találta, hogy a gabonaárak növekedése egyenesen arányos a lopások számával.[7]

A múlt század elején és közepén sokan véltek összefüggést felfedezni a gazdaság teljesítménye és a bűnözés alakulása között. Dorothy Swaine Thomas a gazdasági ciklusokat és a bűnözés alakulását vizsgálta[8] 1865–1915 között, Thorsten Sellin az 1929-es gazdasági világválságot követően folytatott a témában kutatásokat az Egyesült Államokban. Az 1970-es években a gazdasági és kulturális értékválságot követően ismét fellendültek a gazdasági válságok és a bűnözés összefüggéseit vizsgáló kutatások, ám ezúttal az elbizonytalanodás lett úrrá a tudóstársadalmon, a legtöbben arra jutottak, hogy nincs összefüggés a gazdaság teljesítménye és a bűnözés között, még

6 Kó: i. m.

7 Ulrich Martens: Wirtschatfliche Krise, Arbeitslosigkeit und Kriminalitäts bewegung Freiburg i. Br., 1978. 5–6. In: Gál István László: Korrelációs kapcsolatok a gazdasági mutatók és a bűnözés között, *Büntetőjogi Szemle,* 2019/1. szám, 56–67.

8 Dorothy Swaine Thomas: *Social Aspects of the Business Cycle,* Routledge, New York, 1927

késleltetve sem fedezhető fel előbbinek az utóbbira gyakorolt hatása.[9]

Az 1980-as évekre ez a tendencia megváltozott, a kutatók ismét látni véltek összefüggéseket: Steven Box 1987-ben a munkanélküliség – amely a recessziók gyakori kísérője – és egyes bűncselekménycsoportok relációját kutatta, kutatása megerősítette a feltételezett összefüggéseket.[10] Reza Fadei-Ttahrani és Thomas M. Green 2002-ben azt vizsgálta, hogy egyes független változók (pl. GDP alakulása, közoktatásra fordított összeg, szegénységi ráta, munkanélküliség szintje) hogyan hatnak a gazdasági bűnözésre. A kutatás – viszonylag gyenge korrelációval ugyan, de – a várt összefüggéseket mutatta, vagyis a munkanélküliség szintje és a szegénységi ráta pozitívan, a közoktatásra fordított összeg és a GDP alakulása negatívan korrelált a gazdasági bűnözés alakulásával.

Hazánkban a rendszerváltozást követő években ugyancsak egyszerre jelentkezett a gazdasági válság és a bűnözés növekedése. Ez a növekedés ugyanakkor sokak szerint nemcsak a gazdasági, hanem egyben a fennálló rendszer darabjaira hullásával bekövetkező értékválságnak volt betudható, a tervgazdaságot felváltó piacgazdaság emberek tömegeinek életét forgatta fel, sokak vesztették el munkahelyüket, életterük, az őket körülvevő világ szabályai, működése gyökeresen megváltozott, az általános bizonytalanság, átmeneti viszonyok pedig teret nyitottak az alvilági szereplők tevékenykedésének is. Itt említhetjük Émile Durkheim elméletét, amely szerint a társadalmi-gazdasági válságok akár pozitív, akár negatív irányba hatnak, ha hirtelen következnek be, mindenképpen értékválságot idéznek elő, ami a bűnözés növekedéséhez vezet (anómiaelmélet).[11]

A gazdasági válságokhoz is köthető Gary S. Becker racionális döntés elmélete, amely szerint a bűnöző is *homo oeconomicus,* aki a várható költségek és hasznok mérlegelésével, racionális alapon hozza meg döntéseit, amelyek szubjektív igényei kielégítésére irányulnak. Noha Becker az elméletet nem a gazdasági válságok kapcsán fogalmazta meg, hanem olyan, mindennapinak nevezhető bűnözésre alkalmazta, mint amilyenek a betörések – esetükben könnyen megérthető a költség-haszon elemzés mibenléte: a betörők a lehető legkevésbé védett lakást vagy házat igyekeznek kifosztani, amely a lehető legkecsegtetőbbnek, leggazdagabbnak tűnik –, az elmélet talán alkalmazható a gazdasági válságokra is. A válság idején ugyanis az emberek legális lehetőségei szűkülnek, szubjektív igényeik kielégítése érdekében – elszegényedésük okán – kevésbé fordulhatnak legális eszközökhöz, ezért szívesebben fordulnak bűncselekmények elkövetéséhez, pl. a lopáshoz.[12] Hasonló ehhez Cloward és Ohlin szubkultúra-elmélete, eszerint szubkultúra-képező tényező, hogy az alacsonyabb osztályok szubjektív igényeiket a domináns társadalmi osztályok igényeihez igazítják, ám mivel ennek megvalósításához nem állnak rendelkezésükre azok a legitim eszközök (pl. magas jövedelem, iskolázottság), amelyekkel ezeket az igényeket ki lehetne elégíteni, hajlamosabbak illegitim eszközökhöz fordulni.[13] És ha már igények, érdemes megemlíteni, hogy a bűnözés okát Friedrich Engels is hasonló körülményekben látta, szerinte a munkásosztály kizsákmányolása, munkától való elidegenítése és az a csábítás, amelyet a tőkés osztály gazdagsága keltett, oda vezetett, hogy a bűnözés a 19. század végén a városokban öltötte a legnagyobb méreteket, ahol a munkásosztály nyomorúságos lakónegyedei a tőkés osztály gazdag városrészeihez fizikailag is közel helyezkedtek, és ahol így a vágyakozás és a csábító lehetőség egyszerre volt jelen.[14] Ugyancsak idekapcsolódik Szabó András gondolata, aki úgy véli, hogy a bűnözés szükségletkielégítő eszköz, az elkövetők éppúgy mérlegelik a legális megoldási lehetőségeket, mint az illegálisakat.[15] Kapcsolódik ehhez Kó József gondolata, aki szerint a rövid távú, aktuális társadalmi folyamatok – idesorolja az inflációt és a munkanélküliséget – az alkalmi elkövetők számának alakulására vannak hatással, és sokkal kevésbé hatnak a professzionális elkövetők számára.[16]

VI.
A „bűnözés" „mérése" – a kriminálstatisztika alakulását befolyásoló tényezők

A bűnözéssel és mérésével kapcsolatban megállapítható, hogy sem a bűnözés, sem annak mérése nem határozható meg egykönnyen. A kriminálstatisztika a kriminológia fontos pillére, a bűnözésről alkotott kép megalkotása elképzelhetetlen a statisztikai adatok nélkül, ugyanakkor ezek az adatok korántsem tökéletesek, fontos számolni azokkal a – bűnözésen kívül álló – tényezőkkel, amelyek befolyásolhatják ezeket az adatokat.

A bűnözési statisztikákat befolyásolja mindenekelőtt a látencia. A látens bűnözés ugyanis a teljes és az ismert bűnözés különbsége.[17] A statisztikai adatok természetesen az ismertté vált bűnözésről adnak átfogó képet, ám a nyomozó hatóság által nem észlelt, felszín alatt búvó bűnözés e statisztikák előtt ismeretlen marad. A bevezetésben bemutatott, KSH által publikált adatok módszertani leírása alapján regisztrált bűncselekmény „a nyomozó hatóság, illetve az ügyészség meghatározott büntetőeljárási döntését követően rögzített, és a rögzítés időpontjára elszámolt cselekmény. Regisztrált a bűncselekmény, ha a bűncselekménynek nem volt megállapítható az elkövetője, és az a korábbi büntetőeljárási döntés szerint korábban nem került regisztrálásra, de a büntetőeljárási döntés szerint regisztrált; vagy

9 Gönczöl Katalin: *Válság – munkanélküliség – büntetőpolitika,* Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Digitális Archívuma, 3. oldal. http://www.fszek.hu/szociologia/szszda/gonczol_valsag_munkanelk.pdf, letöltés: 2025. 06. 20.

10 Steven Box: Recession, Crime and Punishment (Totowa, New Jersey 1987.) 85. o., In: Gál István László: Korrelációs kapcsolatok a gazdasági mutatók és a bűnözés között, *Büntetőjogi Szemle,* 2019/1. szám, 56–67. o.

11 Durkheim, É.: *Az öngyilkosság,* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1967, 250–251.

12 Becker, G. S.: Ökonomische Erklärung menschlichen Verhaltens. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen, 1993. In: Gönczöl K. – Kerezsi K. – Korinek L. – Lévay M. (szerk.): *Kriminológia – szakkriminológia.* Wolters Kluwer, 2016.

13 Cloward, R. A. – Ohlin, L. E.: *Delinquency and Opportunity.* Free Press, New York, 1960, 45.o.

14 Engels, F.: *A munkásosztály helyzete Angliában.* MEM I. kötet, Kossuth Kiadó, Budapest, 1975

15 Szabó András: *Bűnözés – ember – társadalom.* Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1980, 103.o.

16 Kó: i. m. 348.

17 Korinek László: A latens bűnözés forrásai és vizsgálati módszere, In: Gönczöl K. – Kerezsi K. Korinek L. – Lévay M. (szerk.): *Kriminológia – szakkriminológia,* Wolters Kluwer, 2016, 249.

ha a bűncselekménynek legalább egy elkövetője, akik közül egyik elkövető részéről sem minősül a cselekmény a korábbi büntetőeljárási döntés szerint regisztráltnak, de legalább az egyik elkövetőre rögzített büntetőeljárási döntés szerint regisztrált."[18] Vagyis ha megfordítjuk, a statisztikában nem szerepelnek azok a bűncselekmények, amelyek esetében nem született büntetőeljárási döntés (nem kerültek a hatóság látókörébe, vagy a hatóság látókörébe kerültek ugyan, de az eljáró szerv képviselője a cselekmény ignorálása mellett döntött). Ez az ún. hatósági szelekció: a rendőrséget is tekinthetjük eredményorientált bürokratikus szervezetnek, amely sikeressége igazolásának érdekében „válogat" a bűncselekmények között, vagyis pl. a kisebb súlyú és nehezen felderíthető bűncselekmények fölött igyekszik szemet hunyni, míg a könnyen felderíthető ügyeket (tipikusan ilyen a garázdaság) előszeretettel üldözi. Jóllehet a rendőrség feladata a közbiztonság fenntartása, ez azonban nehezen mérhető, sokkal kézenfekvőbb a regisztrált bűncselekmények számával igazolni a rendőrség eredményes munkáját. Hozzá kell tenni, hogy a hatósági szelekció nem pejoratív kifejezés, semmiképpen nem a rendőrség valamiféle „lustaságának" tudható be, célja leggyakrabban pusztán a szervezet munkaterhelésének optimalizálása, a feleslegesen végzett munka kerülésére és a hatékonyságra törekvés.[19]

A vagyon elleni bűncselekmények körében különösen fontos számolni a látenciával: az ismertté vált lopások 75–80%-át kis értékre követik el, amelyek körében magas a látencia, az Egyesült Államok hivatalos bűnügyi statisztikája, a *Uniform Crime Reporting* évente 7–8 millió esetet regisztrál. Az Egyesült Államok Igazságügyi Statisztikai Hivatalának viktimizációs felmérése, a *National Crime Victimization Survey* 20–25 millió ilyen jellegű cselekményt mutatott azonos időszakban.[20]

A bűnügyi statisztikákat a hatóság oldaláról nemcsak a „hatósági szelekció" befolyásolja, annál minőségileg többről van szó. A bűnügyi statisztikák ugyanis – Korinek László szavaival – „szükségképpen kétarcúak", amennyiben elsősorban nem is a bűnözés alakulását, hanem a rendőrség munkáját tükrözik. „A rendőrségi bűnügyi statisztika is elsősorban csak egy tevékenységről készített kimutatás, amivel a rendőrség a munkáját kívánja dokumentálni."[21] A felderített bűncselekmények növekedése könnyen történhet a látencia rovására, vagyis a regisztrált bűncselekmények számának emelkedése éppúgy jelezheti a bűnözés növekedését, mint a rendőrség eredményesebb felderítő munkáját. Emellett a bűnügyi statisztikákat nemcsak tájékoztatásra, hanem a rendőrség megítélésére is használják, a rendőrség – amely e kimutatások készítője és egyben tárgya – esetlegesen érdekeinek megfelelően alakíthatja, sugallva ezzel akár a szorgalmas munkavégzés, akár a leterheltség, akár a „bűnözés eredményes visszaszorításának" képét.

Gál István László három csoportra osztotta azokat az okokat, amelyek a kriminálstatisztikai trendeket megváltoztathatják: ezek a tényleges jelenség megváltozása (a bűnözés csökkenése vagy növekedése); a hatóságok munkájának ingadozása (a felderítési arány változásai); vagy a jogszabályi környezet változása (a büntetni rendelt magatartások számának növekedése vagy csökkenése).[22] Az első kettőről már esett szó, a harmadik tényezőre pedig éppen a lopás és csalás esetében történt szabálysértési értékhatár emelése hozható példának, amelyek révén elkövetett bűncselekmények tömegei kerültek a szabálysértés kategóriájába.

És ha mindez a bizonytalanság nem lenne elég, a közelmúltban megkérdőjeleződött a Központi Statisztikai Hivatal által publikált egyik statisztika hitelessége is.[23] Kutatók úgy vélik, hogy egy, az egyfős háztartások jövedelemeloszlását mutató kimutatásban az adatokat oly módon manipulálták, hogy egy aránytalanul, kirívóan nagy jövedelemcsoportosulás éppen a szegénységi küszöb fölé esik, amely jelenség nem felel meg a megelőző évek tapasztalatainak és nem magyarázható sem társadalmi folyamatokkal, sem adminisztratív intézkedésekkel. Ezáltal jelentősen „javultak" a hazánkra vonatkozó, jövedelmi és szociális helyzetet tükröző mutatók. Az adatok ilyen manipulálása alapvetően rengeti meg a forrásba vetett bizalmat, de meg kell jegyezni, hogy az általam tárgyalt, a regisztrált bűncselekmények 2024-es számára vonatkozó adatokat nem a KSH gyűjtötte, hanem csupán átvette azokat az ENYÜBS-rendszerből, vagyis a rendőrség és az ügyészség hivatalos nyilvántartásából.

VII. Konklúzió

Kutatásom eredeti célja az volt, hogy megvizsgáljam, vajon a 2024-ben, a vagyon elleni bűncselekmények körében tapasztalt kiugróan magas számok nem csak az infláció hatását tükrözik-e úgy, hogy a bűnözés volumene valójában nem nőtt. Arra jutottam, hogy a lopások és csalások száma mind a bűncselekmények, mind a szabálysértések esetében nőtt, azonban nagyjából ugyanolyan arányban, vagyis nem valószínű, hogy a 2012 óta változatlan szabálysértési értékhatár lenne a felelős e növekedésért, hiszen ebben az esetben a bűncselekmények növekedése mellett a szabálysértések csökkenését kellett volna tapasztalnunk. Arra, hogy mi lehet a regisztrált bűncselekmények e magas számának lehetséges oka, két válasz kínálkozik: a rendőrség korábbinál eredményesebb felderítő munkája, vagy a bűnözés mértékének tényleges növekedése. Utóbbi esetében nem zárható ki az infláció hatása, ám csak közvetve, vagyis mint egy gazdasági válság egyik tünete, és amely a válságokra jellemző módon a bűnözés növekedésével összefüggésbe hozható.

Ettől függetlenül érdemes megjegyezni, hogy a jelenlegi szabálysértési értékhatár túlságosan alacsony, veszélyezteti a büntetőjog mint *ultima ratio* eszköz alapelvi követelményét, ezért megemelése – tekintettel az utóbbi évek árszínvonalának jelentős emelkedésére – indokolt.

18 KSH: Regisztrált bűncselekmények (2009–2024), https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0003.html, letöltés: 2025. 06. 19.

19 Korinek: i. m.

20 Kó József: Vagyon elleni bűncselekmények, in: Gönczöl K. – Kerezsi K. – Korinek L. – Lévay M. (szerk.): *Kriminológia – szakkriminológia,* Complex, 2016.

21 Kerner, H. J.: Theoretical and Research Topics in International Criminology. Closing Remarks on the Scientific Content of the 11th International Congress on Criminology. Budapest, 1993. In: Korinek: i. m.

22 Gál István László: Korrelációs kapcsolatok a gazdasági mutatók és a bűnözés között. *Büntetőjogi Szemle,* 2019/1. szám, 56–67.

23 Tátrai Annamária – Gábos András: *Kutatói aggodalmak az EU-SILC magyarországi jövedelemadataival kapcsolatban,* Válasz Online, 2025.04.01., https://www.valaszonline.hu/2025/04/01/eu-silc-magyarorszagi-jovedelemadok-kutatoi-elemzes/, letöltés: 2025. 06. 19.

Irodalomjegyzék

Becker, G. S.: Ökonomische Erklärung menschlichen Verhaltens. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen, 1993. In: Gönczöl K. – Kerezsi K. – Korinek L. – Lévay M. (szerk.): *Kriminológia – szakkriminológia.* Wolters Kluwer, 2016.

Box, Steven: Recession, Crime and Punishment (Totowa, New Jersey 1987.) 85. o., In: Gál István László: Korrelációs kapcsolatok a gazdasági mutatók és a bűnözés között, *Büntetőjogi Szemle,* 2019/1. szám, 56–67. Cloward, R. A. – Ohlin, L. E.: *Delinquency and Opportunity.* Free Press, New York, 1960, 45.o.

Dorothy Swaine Thomas: *Social Aspects of the Business Cycle,* Routledge, New York, 1927

Durkheim, É.: *Az öngyilkosság*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1967, 250–251. Engels, F.: *A munkásosztály helyzete Angliában*. MEM I. kötet, Kossuth Kiadó, Budapest, 1975

Gál István László: Korrelációs kapcsolatok a gazdasági mutatók és a bűnözés között, *Büntetőjogi Szemle,* 2019/1. szám, 56–67. Gönczöl Katalin: *Válság – munkanélküliség – büntetőpolitika,* Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Digitális Archívuma, 3. http://www.fszek.hu/szociologia/szszda/gonczol_valsag_munkanelk.pdf, letöltés: 2025. 06. 20.

Gönczöl K. – Kerezsi K. – Korinek L. – Lévay M. (szerk.): Kriminológia - szakkriminológia. Wolters Kluwer, 2016

Kerner, H. J.: *Theoretical and Research Topics in International Criminology.* Closing Remarks on the Scientific Content of the 11th International Congress on Criminology. Budapest, 1993, Kó József: Vagyon elleni bűncselekmények, In: Gönczöl K. – Kerezsi K. – Korinek L. – Lévay M. (szerk.): Kriminológia – szakkriminológia, Complex, 2006, 342.Kó József: Vagyon elleni bűncselekmények, In: Gönczöl K. – Kerezsi K. – Korinek L. – Lévay M. (szerk.): Kriminológia – szakkriminológia, Wolters Kluwer, 2016

Korinek László: A latens bűnözés forrásai és vizsgálati módszere In: Gönczöl K. – Kerezsi K. – Korinek L. – Lévay M. (szerk.): Kriminológia – szakkriminológia, Wolters Kluwer, 2016.

KSH: A fogyasztóiár-index fogyasztási főcsoportok szerint, és a nyugdíjas fogyasztóiár-index, havonta, https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0040.html, letöltés: 2026. 03. 28.

KSH: Fogyasztói árindex, 1990. évi bázison, A lakosság által vásárolt termékek, szolgáltatások, https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp?wcf69804d26=x, letöltés: 2026. 03. 28.

KSH: Regisztrált bűncselekmények (2009–2025), https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0003.html, letöltés: 2026. 03. 31.

Legfőbb Ügyészség: Tájékoztató a bűnözés 2023. évi adatairól, Budapest, 2024, https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2016/02/tajekoztato-a-bunozes-2023.-evi-adatairol-1.pdf, letöltés: 2025. 04. 18.

Martens, Ulrich: Wirtschatfliche Krise, Arbeitslosigkeit und Kriminalitäts bewegung Freiburg i. Br., 1978. 5–6. o., In:

Szabó András: *Bűnözés – ember – társadalom*, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1980, 103.Tátrai Annamária – Gábos András: Kutatói aggodalmak az EU-SILC magyarországi jövedelemadataival kapcsolatban, Válasz Online, 2025.04.01., https://www.valaszonline.hu/2025/04/01/eu-silc-magyarorszagi-jovedelemadok-kutatoi-elemzes/, letöltés: 2025. 06. 19.